

Behovsbedömning av Program för avfall och Strategi för avfall

1 Bakgrund

Östersunds kommuns avfallsplan har utformats som ett program och en strategi. Då planen inte antas medföra en betydande miljöpåverkan utförs ingen strategisk miljöbedömning. Detta dokument redovisar den behovsbedömning som utförts där genomförandet av programmets målbild och ställningstaganden samt strategi och föreslagna åtgärder analyseras.

1.1 Nollalternativ

I analysen av miljökonsekvenser av målbild och ställningstaganden samt strategi och föreslagna åtgärder utgår behovsbedömningen från dagens tillstånd, d.v.s. nuläget är utgångspunkten för nollalternativet. De miljökonsekvenser som preciseras här är alltså inte menade att beskriva alla miljökonsekvenser från avfallshanteringen eller avfallsanläggningarna, utan endast konsekvenserna av de föreslagna åtgärder som kan bli en effekt av programmets och strategins genomförande i jämförelse med att programmet och strategin inte genomförs. Den avfallshantering som sker i kommunen regleras istället av tillstånds-, anmälnings- och tillsynsförfaranden och då prövas hanteringskonsekvenser av Miljö & hälsa för varje enskilt fall i de processerna.

1.2 Giltighetstid

Giltighetstiden för Program för avfall är 2019 - 2028.

Giltighetstiden för Strategi för avfall är 2019 - 2022.

2 Behovsbedömning av programmets målbild och ställningstaganden med indikatorer

2.1 Målbild 2028

Vi i Östersund ger upphov till väldigt lite sopor och nästan inget miljöfarligt avfall. Soporna sorterar vi där de uppstår och vi återbrukar eller återvinner så mycket som möjligt - vi tar avfallstrappan!

Miljöbedömning: Målbilden bedöms ge en positiv påverkan på uppfyllandet av de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan och harmonierar med den nationella avfallsplanen och det nationella avfallsförebyggande programmet.

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

2.2 Ställningstagande: Vi ska ta ansvar för våra sopor

Kommunen ska verka för att vi i Östersund ska ha tillgängliga och begripliga insamlingssystem och bra information så att var och en kan ta ansvar för sina sopor; sortera dem där de uppstår och lämna dem på rätt ställe.

Indikatorer:

1. *Andelen medborgare som är nöjda med sophämtningen.*
SKL-enkät Kritik på teknik, ordinarie fråga, vart 3:e år (våren 2016: ganska eller mycket nöjd: 84.7 %). 2028 bör vi ha nått 95 %.
2. *Andelen medborgare som upplever att det är rent och snyggt på gator och vägar i Östersund.*
SKL-enkät Kritik på teknik, ordinarie fråga, vart 3:e år (våren 2016: i centrala stan: 80%, utanför centrum: 70,9%, snitt: 75,4%). 2028 bör vi ha nått 90 %.
3. *Andel av personalen som hämtar sopor och tömmer skräpkorgar som upplever arbetsmiljön* som bra eller mycket bra.*
* Soprum, hämtställen och trafikmiljön kring fastigheter samt i och kring stadens skräpkorgar och på allmänna platser. Intern enkätundersökning för personalen: skala: Mycket dålig, Dålig, Bra, Mycket bra. 2028 bör vi ha nått 95 %.
4. *Återvinningscentralernas personals upplevelse av arbetsplatsen/kontakten med kunderna som trygg och utan hot. Intern enkätundersökning för personalen på kommunens återvinningscentral. 2020 ska vi ha nått 100 %.*

Miljöbedömning: Genom att arbeta för minskad nedskräpning reducerar man risken för skador på djur och människor, spridning av kemikalier, negativa effekter för turismnäring, handel, företagande och friluftsliv. Skräp som hamnar i hav, sjöar och vattendrag skadar fåglar och marina däggdjur varför målet bidrar positivt, om än i liten utsträckning, till det nationella och regionala miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

Ställningstagandet förväntas leda till ökad sortering av avfallet och att fler kommer börja att sortera avfallet. Det leder till att antalet fordon som ska hämta avfall från nya kunder kommer att öka vilket har en negativ påverkan på miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. På samma sätt ökar även risken för bullerstörningar, främst vid tömning men även vid transporter. Idag trafikerar dessa fordon stora delar av Östersund och att skapa fler stopp på befintlig rutt leder i de flesta fall inte till några stora ökningarna av utsläpp från fordon. Den totala miljöpåverkan på dessa mål bedöms som positiv i och med att fler tar ett kliv på avfallstrappan.

Indikator 3 och 4 bedöms inte ha någon miljöpåverkan.

2.3 Ställningstagande: Vi ska minska sopornas farlighet

Kommunen ska verka för att vi i Östersund ska köpa så lite miljöfarliga produkter som möjligt och i den mån miljöfarligt avfall uppstår ska vi lämna det på rätt ställe.

Indikatorer:

- *Minskning av mängden insamlat miljöfarligt avfall från hushållen.*
2016: 1 437 ton/61 745 inv: 23,3 kg/inv. 2028 bör vi ha minskat med 30 % till 16,3 kg/inv.

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

- *Andelen medborgare som upplever att de är nöjda med hur det fungerar att bli av med sitt miljöfarliga avfall.*
SKL-enkät Kritik på teknik, ordinarie fråga, vart 3:e år (våren 2016: 82%). 2028 bör vi ha nått 95 %.
- *Mängden miljöfarligt avfall i Östersundsbornas soppåsar.*
Resultat från plockanalyser. Hösten 2016: 0,49%. Plockanalyser genomförs vart tredje år. 2028 bör vi ha nått 0 %.
- *Mängden produkter i kommunala verksamheter med farliga kemikalier**
* enligt klassificeringen i kommunens kemikaliehanteringssystem.
2018: 383 produkter. 2028 bör vi ha minskat mängden med 50 % till 190 produkter.

Miljöbedömning: Detta ställningstagande med indikatorer bedöms ge en positiv påverkan på uppfyllandet av de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö och Giftfri miljö. Genom att samla in och omhänderta farligt avfall på ett miljöriktigt sätt minskar den diffusa spridningen av miljöfarliga ämnen i naturen och återvinning av material möjliggörs. Genomförande av Program för avfall och dito Strategi kan ge minskad risk för upplagring av skadliga ämnen i människor och andra organismer, vilket minskar risken för påverkan på hälsa, fortplantning och risken för utslagning av känsliga organismer.

2.4 Ställningstagande: Vi ska återvinna mer material

Kommunen ska verka för att vi i Östersund, istället för att lägga sopor på en soptipp eller elda upp dem, ska se till att så mycket som möjligt av soporna går till materialåtervinning. Det är det tredje trappsteget i avfallstrappan.

Indikatorer:

- *Andelen avfall som materialåtervinns.*
Miljöfarligt avfall, förpackningar, tidningar, papper, matavfall, rest till förbränning och till soptipp samt grovsopor från hushåll och verksamheter (förutom rent verksamhetsavfall): 516 kg/inv. Av det materialåtervinns: elavfall, förpackningar, tidningar, papper, matavfall, metaller, konstruktionsmaterial: 212 kg/inv. Materialåtervinningsgraden: 41 % (2016). 2028 bör vi ha nått 60 %.
- *Andelen utsorterat matavfall från hushåll och verksamheter*
I Sverige genereras 98 kg matavfall per invånare och år (Naturvårdsverkets rapport Matavfall i Sverige. Uppkomst och behandling 2014). 2015 samlade kommunen in 4 043 ton matavfall. Det ger 65 kg/invånare och år vilket motsvarar 66 % av den totala mängden matavfall. 2028 bör vi ha nått 80 %.
- *Andelen medborgare som tycker att det är lätt att sortera sitt skräp i de offentliga miljöerna (på gator och torg, i parker och offentliga lokaler) oavsett funktionsförmåga.*
SKL-enkät Kritik på teknik, tillägsfråga, vart 3:e år (våren 2016: 38,2 % - ganska eller mycket lätt). 2028 bör vi ha nått 60 %.
- *Andelen avfall från alla återvinningscentraler som materialåtervinns.*
Totala mängden avfall från alla tre återvinningscentraler: 2016: 10 719 ton/år. Vi materialåtervinner Trädgårdsavfall, Metaller, Wellpapp, Keramiskt material och elavfall: Materialåtervinningsgraden: 37 %. 2028 bör vi ha nått 45 %.

Miljöbedömning: Ökad återvinning bedöms ge positiv påverkan på uppfyllandet av främst miljömålet God bebyggd miljö och etappmålet Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan.

Ökad återvinning kan dock ge upphov till negativ miljöpåverkan till följd av ökat

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

transportarbete, dels i insamlingsskedet och dels för transporter till behandlingsanläggningar. Detta kan även leda till bullerstörningar, främst vid tömning men även under transporterna. Ökat transportarbete har en negativ inverkan på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. Den totala miljöpåverkan bedöms dock som positiv eftersom miljöbelastningen minskar när återvunnet material kan användas i framställning av nya produkter istället för jungfruligt material. Dessutom planeras att redan befintliga insamlingssystem ska nyttjas i så hög grad som möjligt vilket inte behöver leda till nämnvärt längre transporter.

Ökad återvinning bedöms medföra att mindre mängd avfall läggs på deponi, speciellt om återvinningen av grovavfall ökar. Fortfarande deponeras en del grovavfall och med bättre sortering skulle mer avfall kunna materialåtervinnas eller energiutvinnas. Mindre mängd avfall till deponi medför bl.a. positiv påverkan på miljömålet Ingen övergödning, genom minskat utsläpp av lakvatten från deponier.

2.5 Ställningstagande: Vi ska förebygga att sopor uppstår

Kommunen ska verka för att vi i Östersund ska minska mängden sopor genom att återanvända så mycket som möjligt, och vi ska handla hållbart; det vill säga köpa sådant som inte blir sopor på en gång. Här har vi kommit upp på det fjärde och femte trappsteget i avfallstrappan.

Indikatorer:

- *Mängden avfall.*
Miljöfarligt avfall, förpackningar, tidningar, matavfall, rest till förbränning och till soptipp från hushåll och verksamheter samt grovsopor från hushåll och verksamheter (förutom rent verksamhetsavfall): 516 kg/inv. 2016. 2028 bör vi ha minskat med 25% till 379 kg/inv.
- *Andelen medborgare som uppger att de ofta eller alltid väljer varor med tanke på miljön.*
SKL-enkät Kritik på teknik, tilläggsfråga, vart 3:e år (2016: ibland: 49,6 % ofta: 31,1 %, alltid: 5,1 %. Sammanslaget ofta eller alltid: 36,2 %). 2028 bör vi ha nått 50 %.

Miljöbedömning: Detta ställningstagande med indikatorer bidrar till att uppfylla Naturvårdsverkets övergripande strategi om minskad avfallsmängd enligt Sveriges nationella avfallsplan och därmed bidra till ökad resurshushållning.

De bedöms vidare att ge en positiv påverkan på uppfyllandet av de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö och Giftfri miljö. Det sker när konsumenten i högre grad väljer varor som är giftfria, möjliga att återvinna och som inte ger upphov till onödigt avfall.

Minskade mängder avfall och lokalt omhändertagande genom återbruk leder till färre och kortare transporter. Det har en positiv påverkan på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning och innebär mindre risk för bullerstörningar.

Kommunerna bedöms ha små möjligheter att påverka utvecklingen av konsumtionen och de totala avfallsmängderna. Däremot kan det få positiva effekter om kommunerna agerar som gott föredöme i dessa frågor.

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

3 Behovsbedömning av de föreslagna åtgärderna i Strategin för avfall

3.1 Förutsättningar för kommunens egna verksamheter att gå avfallstrappan

För att de kommunala verksamheterna ska få förutsättningar att gå avfallstrappan krävs bland annat kunskaper om sopsortering och hållbar konsumtion samt nära till bra sorteringsställen. Kommunen bör förmedla kunskap till all personal, och även till politikerna, om avfallstrappan och vikten av att minska mängden avfall och avfallets farlighet för hälsa och miljö. Vidare bör alla kommunala verksamheter se till att det finns utrustning och logistik för fungerande sopsortering på alla arbetsplatser.

En förutsättning för att kunna sopsortera är väl fungerande soprum eller motsvarande, där man kan slänga de förekommande avfallsslagen. Teknisk förvaltning bör göra en översyn av sopsutrymmena i kommunens fastigheter med syftet att förbättra möjligheterna till sopsortering.

Miljöbedömning: Genom att aktivt arbeta för att öka medvetenheten hos kommunens egna anställda och skapa en fungerande sopsortering på alla arbetsplatser når man väldigt många människor. Förutom kommunens drygt 5 000 anställda når man dessutom elever, brukare och besökare. Den effekten är mycket viktig. Det är svårt att avgöra hur åtgärden påverkar miljön mer än att den har en positiv påverkan genom att fler människor kommer att gå avfallstrappan. Det är framför allt miljömålet God bebyggd miljö som kommer att påverkas då återvinningen ökar och avfallsmängderna minskar.

Föreslagna åtgärder förväntas leda till ökad sortering av avfallet och att fler arbetsplatser kommer att börja med avfallssortering. Det leder till att antalet fordon som ska hämta avfall från nya kunder kommer att öka vilket har en negativ påverkan på miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. På samma sätt ökar även risken för bullerstörningar, främst vid tömning men även under transporter. Idag trafikerar dessa fordon stora delar av Östersund och att skapa fler stopp på befintlig rutt leder i de flesta fall inte till några stora öknings av utsläpp från fordon. Den totala miljöpåverkan på dessa mål bedöms som positiv i och med att fler tar ett kliv på avfallstrappan.

3.2 Förutsättningar för sopsortering även där vi hyr lokaler

Många kommunala verksamheter finns i lokaler som kommunen hyr av externa fastighetsägare. Där bör Teknisk förvaltning ställa krav på bra förutsättningar för sopsortering vid avtalskrivning.

Miljöbedömning: Genom att aktivt arbeta för att öka medvetenheten hos kommunens egna anställda och skapa en fungerande sopsortering på alla arbetsplatser når man väldigt många människor. Förutom kommunens drygt 5 000 anställda når man dessutom elever, brukare och besökare. Den effekten är mycket viktig. Det är svårt att avgöra hur åtgärden påverkar miljön mer än att den har en positiv påverkan genom att fler människor kommer att gå avfallstrappan. Det är framför allt miljömålet God bebyggd miljö som kommer att påverkas då återvinningen ökar och avfallsmängderna minskar.

Föreslagna åtgärder förväntas leda till ökad sortering av avfallet och att fler arbetsplatser kommer att börja med avfallssortering. Det leder till att antalet fordon som ska hämta avfall

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

från nya kunder kommer att öka vilket har en negativ påverkan på miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. På samma sätt ökar även risken för bullerstörningar, främst vid tömning men även under transporterna. Idag trafikerar dessa fordon stora delar av Östersund och att skapa fler stopp på befintlig rutt leder i de flesta fall inte till några stora öknings av utsläpp från fordon. Den totala miljöpåverkan på dessa mål bedöms som positiv i och med att fler tar ett kliv på avfallstrappan.

3.3 Intern återbruksmarknad på kommunen

Kommunen bör inrätta en intern återbruksmarknad för möbler och inventarier som blir ett hållbart och billigare komplement till att köpa nytt.

Miljöbedömning: Genom återbruk minskar mängderna avfall och bidrar till uppfyllande av miljömålet God bebyggd miljö och Naturvårdsverkets övergripande strategi om minskad avfallsmängd enligt Sveriges nationella avfallsplan. Möbler och inventarier består ofta av sammansatta material varför man framför allt minskar mängderna som går till förbränning och som läggs på deponi.

Minskade mängder avfall och lokalt omhändertagande genom återbruk leder till färre och kortare transporter. Det har en positiv påverkan på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning.

Förutom nämnda positiva effekter så förväntas den största vinsten ligga i möjligheten att påverka medborgare och besökare i en positiv riktning genom att kommunen visar vägen och går före i avfallstrappan.

3.4 Minska matsvinnet inom kommunen

Inom kommunen är det Måltidsservice som hanterar de stora mängderna mat. De arbetar idag med att mäta och att minska matsvinnet. Men det finns fler kommunala verksamheter som har servering av fika eller mat. Alla kommunala verksamheter som serverar mat bör arbeta med att minska matsvinnet.

Miljöbedömning: Åtgärderna bidrar till att uppfylla Naturvårdsverkets övergripande strategi om minskad avfallsmängd enligt Sveriges nationella avfallsplan och därmed bidra till ökad resurshushållning.

Att minska matsvinnet bedöms ge positiv påverkan på uppfyllandet av främst miljömålet God bebyggd miljö och etappmålet Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan.

I dagsläget bedrivs behandling av matavfall på Gräfsåsen i Östersund. Att öka utsorteringen av matavfall leder till kortare transporter. Det har en positiv påverkan på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning.

3.5 Styra med upphandling

Vid alla kommunens upphandlingar bör avvägningar göras för att minska mängden avfall och avfallets farlighet. Finns det miljövänliga alternativ? vilket andrahandsvärde kommer denna

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

produkt att ha? vad slags avfall kommer denna produkt att bli? och så vidare. Kommunen bör upphandla så att inköpen utgår från avfallstrappan och att miljöfarliga produkter undviks.

Exempelvis minska mängden bygg- och rivningsavfall

Teknisk förvaltning bör fortsätta att utnyttja sin möjlighet att minska mängden bygg- och rivningsavfall, minska avfallets farlighet samt att se till att avfallet sorteras på rätt sätt genom att ställa krav i upphandlingar på de byggen som kommunen är beställare av. Teknisk förvaltning bör ställa tydliga krav i samtliga avtal med kommunens byggtreprenörer vid rivningar, renoveringar samt ny- och ombyggnationer. Teknisk förvaltning bör också utreda möjligheterna att starta en intern återbruksmarknad för bygg- och rivningsavfall från kommunens byggen och rivningar.

Miljöbedömning: Att vid varje upphandling utgå från ett hållbarhetsperspektiv för att minska produkterna och tjänsternas giftighet och förhindra att onödiga förpackningar uppstår innebär positiva effekter främst på miljömålen Giftfri miljö och God bebyggd miljö. Ett genomförande av åtgärden innebär minskad risk för upplagring av skadliga ämnen i människor och andra organismer, vilket minskar risken för påverkan på hälsa, fortplantning och risken för utslagning av känsliga organismer.

Genom återbruk minskar mängderna avfall och bidrar till uppfyllande av miljömålet God bebyggd miljö och etappmålet Ökad resurshushållning i byggsektorn. Genom återbruk och ökad återvinning av framför allt bygg- och rivningsavfall och grovavfall minskar även mängderna som läggs på deponi.

Om åtgärderna genomförs kommer mängden återvunnet material att öka medan den i avfallsledet diffusa spridningen av farliga ämnen i naturen minskar.

Åtgärderna bedöms ha en stor potential om man aktivt arbetar med frågorna.

3.6 Hushållens miljöfarliga avfall

Viktigast är att det miljöfarliga avfallet hamnar rätt. Teknisk förvaltning bör arbeta för att det ska bli lättare för hushållen att bli av med sitt miljöfarliga avfall. Huvudprinciperna i det arbetet är

- *Bättre tillgänglighet*
- *Mer information*

Miljöbedömning: Genom att informera invånarna och förbättra tillgängligheten att bli av med sitt miljöfarliga avfall bidrar man till uppfyllandet av de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö och Giftfri miljö. Genom att samla in och omhänderta miljöfarligt avfall på ett miljöriktigt sätt minskar den diffusa spridningen av farliga ämnen i naturen och återvinning av material möjliggörs.

Det är svårt att avgöra hur principen Bättre tillgänglighet påverkar transporter. Troligtvis innebär det fler stopp under insamlingsarbetet medan personbilstransporterna minskar något.

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

3.7 Förpackningar och tidningar

För att öka utsorteringen av förpackningar och tidningar bör Teknisk förvaltning utreda möjligheterna att erbjuda fastighetsnära lösningar även för villahushåll, fritidshus och mindre flerbostadshus. Men återvinningsstationerna har fortfarande en viktig roll att fylla. Där bör kommunen arbeta enligt följande principer

- *Verka för fler återvinningsstationer*
- *Placering av återvinningsstationer ska styras i första hand utifrån var behoven finns och inte utifrån var det finns lediga ytor*
- *Verka för minst en återvinningsstation i centrala stan*
- *Verka för att återvinningsstationerna ska vara välskötta, trygga, synliga och tillgängliga för alla (övergångsställen, gång- och cykelvägar, belysning etc.)*
- *Verka för att ge företag bättre förutsättningar att lämna sitt förpackningsmaterial till återvinning och därmed underlätta för dem att gå avfallstrappan*

Miljöbedömning: Ökad återvinning bedöms ge positiv påverkan på uppfyllandet av främst miljömålet God bebyggd miljö.

Ökad återvinning kan dock ge upphov till negativ miljöpåverkan till följd av ökat transportarbete, dels i insamlingskedet och dels för transporter till behandlingsanläggningar. Detta påverkar miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. Den totala miljöpåverkan bedöms dock som positiv eftersom miljöbelastningen minskar när återvunnet material kan användas istället för att använda jungfruligt material. Dessutom planeras att redan befintliga insamlingsystem ska nyttjas i så hög grad som möjligt vilket inte leder till nämnvärt längre transporter.

En återvinningsstation centralt i Östersund bedöms få stora positiva effekter på mängderna återvunnet material. Vid lokalisering av återvinningsstationerna är det viktigt att ta hänsyn till bullerstörningar. Buller uppstår vid tömningarna men även transporter till och från stationerna kan vara störande. Beroende på vilka tider på dygnet som tömningarna sker kan bullerstörningar variera.

Man kan anta att många avfallslämnare tar bilen till återvinningsstationen. Att få till fler stationer och framför allt en centralt placerad station i Östersund skulle kunna leda till en minskning av personbilstransporter. En ökad täthet mellan stationerna ger liten effekt på transportarbetet. Den samlade bedömningen är att transporter minskar vilket ger positiva effekter på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning.

3.8 Återvinningscentralerna

Teknisk förvaltning bör utreda hur de ska utveckla sina återvinningscentraler för hushållen, och i det utvecklingsarbetet beakta följande principer

- *Återvinningscentralerna ska vara tillgängliga avseende öppettider, närhet, design för alla*
- *Tillgänglighet för icke bilburna ska, om möjligt, också beaktas*
- *Återbruk ska stimuleras*
- *Återvinningscentraler med en trygg trafikmiljö - åtskilda kund- och arbetszoner*
- *Återvinningsstation ska finnas vid alla återvinningscentraler*

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

- *Personlig mottagning av miljöfarligt avfall*

Kommunen bör också verka för att företagare får bättre tillgänglighet till en återvinningscentral för företagare som skulle underlätta för dem att gå avfallstrappan.

Miljöbedömning: Genom återbruk minskar mängderna avfall och bidrar till uppfyllande av miljömålet God bebyggd miljö och Naturvårdsverkets övergripande strategi om minskad avfallsmängd enligt Sveriges nationella avfallsplan. Genom att underlätta för invånarna att återvinna sitt avfall och lämna ifrån sig det farliga avfallet minskar den diffusa spridningen av farliga ämnen i naturen och återvinning av material möjliggörs i högre grad.

Återvinningscentraler lockar många besökare och nästan samtliga är bilburna. Begränsade öppettider och till ytan små anläggningar orsakar långa köer med tomgångskörning som följd. Att göra centralerna mer tillgängliga för besökare skulle ge positiva effekter på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. Fler återvinningscentraler i tätbebyggda områden leder till minskade personbilstransporter men innebär samtidigt att bullerstörningarna markant ökar i dessa områden. Störningarna uppstår främst vid rangering, lastning och borttransporter av avfall.

3.9 Avfallshanteringen i nybyggen

När vi bygger nytt eller bygger om i Östersund bör Teknisk förvaltning och Samhällsbyggnad se till att det ges så goda förutsättningar som möjligt för en bra avfallshantering i de nya fastigheterna enligt principerna

- *Sorteringsställena ska ha en design för alla*
- *Tillgängligheten till sorteringsställen ska vara störst för det miljöfarliga avfallet och de avfallsslag som ska återanvändas eller materialåtervinnas*
- *Vid utformningen av soprum, sopbodars och liknande ska antalet användare beaktas - färre användare per enhet kan ge bättre social kontroll och därmed bättre sopsortering*
- *Trafikmiljön ska vara trygg och säker*
- *Sopbilarnas körsträckor ska vara energieffektiva enligt kommunens klimatprogram¹*
- *Bra arbetsmiljö för insamlingspersonal*

Miljöbedömning: Med effektiva rutter för insamlingsfordonen förkortas körsträckorna och utsläppen minskar. Det påverkar miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning i en positiv riktning. Genom att underlätta för invånarna att sortera sitt avfall, med fokus på det farliga avfallet, når man positiva effekter vad gäller spridning av farliga ämnen och ökad återvinning istället för förbränning.

3.10 Nedskräpningen

För att få bukt med ”tappade” cigarettfimpar, lämnad disk efter picknicken eller dumpade sopor, som exempelvis trädgårdsavfall i skogen, bör Samhällsbyggnad arbeta långsiktigt med förebyggande insatser mot nedskräpningen. Ett första steg är att mäta nedskräpningen för att därefter upprätta en handlingsplan med förebyggande åtgärder.

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

Miljöbedömning: Genom att arbeta för minskad nedskräpning reducerar man risken för skador på djur och människor, spridning av kemikalier, negativa effekter för turistnäring, handel, företagande och friluftsliv. Skräp som hamnar i hav, sjöar och vattendrag skadar fåglar och marina däggdjur varför målet bidrar positivt, om än i liten utsträckning, till det nationella och regionala miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

3.11 Sopsortering i kommunens lokaler och på gator och torg

Kommunens skolor, samlingslokaler, matsalar och besöksanläggningar men också stadens gator och torg är ställen där det bör finnas förutsättningar för besökarna att följa avfallstrappan; framförallt möjligheter att sortera sina sopor. Kommunen bör ta fram en handlingsplan för avfallshanteringen i stadens offentliga rum och där hitta lösningar utifrån aspekterna nedskräpning, sopsortering och tillgänglighet.

Miljöbedömning: Förutom direkta positiva effekter på miljömålet God bebyggd miljö som en ökad återvinning leder till så förväntas den största effekten ligga i möjligheten att påverka medborgare och besökare i en positiv riktning genom att kommunen visar vägen och går före i avfallstrappan.

Ställningstagandet förväntas leda till ökad sortering av avfallet och att fler kommer börja att sortera avfallet. Det leder till att antalet fordon som ska hämta avfall från nya kunder kommer att öka vilket har en negativ påverkan på miljömålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning. På samma sätt ökar även risken för bullerstörningar, främst vid tömning men även vid transporter. Idag trafikerar dessa fordon stora delar av Östersund och att skapa fler stopp på befintlig rutt leder i de flesta fall inte till några stora ökning av utsläpp från fordon. Den totala miljöpåverkan på dessa mål bedöms som positiv i och med att fler tar ett kliv på avfallstrappan.

3.12 Östersund visar vägen med hjärtat

Vi i Östersund har vita vintrar och miljön i våra hjärtan. Vår miljöprofil skulle stärkas ytterligare om staden tar ställning för miljö och klimat genom att till exempel skipa plastkassarna. Kommunen bör ta initiativet till ett samarbete med handlarna i staden för att undersöka möjligheterna hur Östersund kan bidra till att hushålla med jordens resurser. Det kan vara att, till exempel, föreslå att gå ifrån engångsartiklar eller plastkassar till att sälja och uppmuntra användningen av exempelvis termosmuggar eller tygkassar; varför inte dekorerat med ett snöhjärta?

Miljöbedömning: Genom samarbete mellan kommunen och näringslivet kring synliga frågor som väntas få en positiv effekt på miljön, både lokalt och globalt, är förhoppningen att man framför allt kan bidra till att uppnå attitydförändringar hos invånare och tillsammans ta ett kliv på avfallstrappan.

3.13 Hållbar avfallshantering och hållbara transporter

För att undvika långa transporter, i enlighet med kommunens Klimatprogram¹, bör de avfallsslag som går att behandla lokalt också behandlas lokalt. Ett exempel är oljeskadad

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

jord. Teknisk förvaltning bör skapa förutsättningar för att ta emot oljeskadad jord från hela länet för behandling på Gräfsåsens avfallsanläggning.

Ur det avfall som Teknisk förvaltning tar emot skulle fler avfallsslag, som exempelvis textilier, gips och plast, kunna sorteras ut för återvinning. Teknisk förvaltning bör verka för ett bättre samarbete i länet och regionen för att utreda möjligheterna att hitta hållbara transportlösningar för sådana avfallsslag.

Miljöbedömning: Ökad materialåtervinning påverkar miljömålet God bebyggd miljö positivt. Regional samverkan inom både områdena insamling och behandling förväntas ge kortare och effektivare transporter vilket ger en positiv effekt på miljömålen Minskad klimatpåverkan, Frisk luft och Bara naturlig försurning.

3.14 Behandling av matavfall

Enligt kommunens biogasstrategi som antogs 2012 ska kommunens primära inriktning vara ”att kunna omvandla insamlat matavfall till biogas för fordonsbränsle”. Kommunen bör, än en gång, utreda frågan med målet att kommunen, inom en rimlig tidsrymd, fattar beslut enligt biogasstrategin.

Miljöbedömning: När fossila bränslen till fordon kan ersättas med biogas från rötning av matavfall bidrar detta till att minska utsläppen av koldioxid med fossilt ursprung vilket gynnar miljömålet Minskad klimatpåverkan.

I dagsläget sker kompostering på Gräfsåsen i Östersund, att leverera matavfallet till en biogasanläggning på annan ort skulle innebära ökade transporter.

Vid nedbrytning av matavfall under komposteringsprocessen avges växthusgaser till atmosfären. Men till skillnad från den gasutvinning som sker i en biogasanläggning så tar man vid kompostering inte tillvara på energin från nedbrytningsprocessen. Trots eventuellt ökade transporter i samband med biogasutvinning (beroende på var anläggningen placeras) bedöms ändå åtgärden ha stor positiv effekt på miljön och framför allt miljömålet Begränsad klimatpåverkan.

3.15 Fettåtervinning

Från de flesta verksamheter som hanterar livsmedel samlas fett in av återvinningsföretag; dels från fettavskiljare och dels upptappat på fat och dunkar. Hushållen blir bättre och bättre på att samla upp sitt fett i flaskor. Teknisk förvaltning bör verka för att allt fett går till återvinning och utreda möjligheterna att samla in fett för återvinning.

Miljöbedömning: Åtgärderna bedöms ha liten påverkan på miljön. Om beslut fattas att starta upp fettåtervinning för hushållen på återvinningscentralerna bedöms mängderna initialt vara små och den positiva påverkan bedöms som ringa under strategiperioden.

En ökad medvetenhet kring fettets inverkan på ledningsnätet skulle leda till färre stopp i ledningarna genom att fett, istället för att spolas ned i avloppet, samlas upp och lämnas till återvinning. Då minskar arbetet med grävning i gator för att komma till bukt med stoppen. En

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

marginell ökning av antalet besökare till återvinningscentralerna kan förväntas som en effekt av åtgärden.

3.16 Latrin från husbilar och husvagnar

Kommunen bör utreda möjligheterna att erbjuda besökare i Östersund en tömningsstation för latrin och avloppsvatten med bra tillgänglighet till en rimlig kostnad.

Miljöbedömning: Målet bedöms ha liten påverkan på miljön.

Det finns indikationer på att om det är krångligt eller upplevs dyrt att göra sig av med latrin från husbilar och husvagnar så tömmer man det hellre på naturmark. De miljömässiga fördelarna med en centralt placerad tömningsstation är därför främst sanitära.

3.17 Nedlagda sop- och jordtippar

Teknisk förvaltning bör riskklassificera kommunens nedlagda tippar enligt Naturvårdsverkets metodik för inventering av förorenade områden. Utifrån riskklassningen bör Teknisk förvaltning upprätta åtgärdsplaner för desamma.

Miljöbedömning: Om det efter utförd riskklassificering framkommer att åtgärder behövs, kommer genomförandet av dessa åtgärder att få en positiv effekt på miljön. Oftast syftar åtgärder till att minska läckage av föroreningar till recipient vilket inverkar positivt på miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

4 Sammanvägd behovsbedömning

Enligt 4 § förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar innebär en avfallsplan en betydande miljöpåverkan om den anger förutsättningarna för kommande tillstånd för sådana verksamheter eller åtgärder som finns beskrivna i 3 § eller bilaga 3 till förordningen. Program för avfall 2019-2028 och Strategi för avfall 2019-2022 omfattar inte nya tillståndspliktiga verksamheter eller åtgärder eller direkta ändringar av befintliga tillstånd. Bedömningen är därför att den nya avfallsplanen inte innebär betydande miljöpåverkan eftersom den inte anger förutsättningarna för kommande tillstånd, enligt 4 §, för verksamheter eller åtgärder som beskrivs i 3 § eller bilaga 3 i förordningen.

Även om planen inte omfattas av 4 § kan den medföra betydande miljöpåverkan och bedömningen sker då mot 5 § i samma förordning. Enligt denna paragraf innebär planen betydande miljöpåverkan om den anger förutsättningarna för kommande tillstånd för verksamheter eller åtgärder som kan leda till påverkan på miljön, och kommunen utifrån kriterierna i bilaga 4 till förordningen bedömer att genomförandet kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

4.1 Tabell för behovsbedömning

Påverkan	Ingen	Liten	Betydande	Kommentar
Markanvändning	X			Markanvändningen förändras inte nämnvärt då nuvarande system i stort kvarstår
Människors hälsa	X			
Natur- eller kulturmiljö		X		Minskad nedskräpning kan verka gynnsamt
Stads- och landskapsbild	X			
Vatten		X		Program för avfall följer antagna vattenskyddsföreskrifter inom samtliga vattenskyddsområden.
Luftföroreningar		X		
Klimat		X		
Störningar (utsläpp, buller, ljus)		X		
Risk för överskridande av miljökvalitetsnormer	X			

Genomförandet av planen kan antas innefatta en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap §28 a MB	Nej	
Planen anger förutsättningarna för ändringar av eller nya tillstånd enligt miljöprövningsförordningen	Nej	
Planen påverkar andra planers eller programs miljöpåverkan negativt	Nej	
Negativ påverkan på Natura 2000 eller andra delar av gemenskapens miljölagstiftning	Nej	
Påverkan på riksintresse	Nej	
Påverkan på lokala, regionala eller nationella miljömål	Nej	Planen överensstämmer med miljömålen

4.2 Slutsats

Syftet med program samt strategi för avfall är att minska avfallsmängden och avfallets farlighet samt öka återanvändning och återvinning av olika avfallsfraktioner. På så sätt kan kommunen uppnå en mer hållbar avfallshantering och minska den totala mängden avfall som läggs på deponi och som skickas till förbränning. Bedömningen utifrån målområdena är att planen bidrar till gynnsamma miljöeffekter och överensstämmer väl med de nationella miljökvalitetsmålen. De mål och åtgärder som föreslås i program respektive strategi för avfall bedöms inte påverka verksamhetsriktningen inom de nuvarande avfallsanläggningarna och inte heller ange förutsättningar för kommande tillstånd eller leda till byggnation av fler eller andra avfallsanläggningar. De totala miljökonsekvenserna av planens genomförande bedöms alltså bli små och till övervägande del vara av positiv karaktär. Genomförandet av avfallsplanen påverkar inte några riksintressen och bedöms inte heller innebära att miljökvalitetsnormerna för luft och vatten riskerar att överskridas.

¹ Se ”Klimatprogram – färdplan mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”

Med anledning av ovanstående är bedömningen att genomförandet av Program- respektive Strategi för avfall inte kommer att leda till betydande miljöpåverkan och därmed inte omfattas av krav på ytterligare miljöbedömning enligt miljöbalken.

¹ Se ”Klimatprogram – färden mot en fossilbränslefri och energieffektiv kommun 2030”